

УДК 33:332

ІННОВАЦІЙНО-ІНСТИТУЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ НЕЧЕСНОЇ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ ЯК ЕЛЕМЕНТИ МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ

МАРІЯ ФЛЕЙЧУК,

канд. екон. наук, доц., Львівська комерційна академія

***Анотація.** Розглянуто проблеми застосування метатехнологій у глобальному середовищі; проаналізовано методи "трансплантації" інститутів у межах міжнародних напівлегальних стратегій завойовання нових ринків збуту.*

***Ключові слова:** метатехнології, "високі гуманітарні технології" конкурентоспроможність економіки, стратегії "трансплантації" інститутів.*

***Annotation.** The problems of "high-hume" technology using in the global environment are considered. The methods of institutions "transplantation" within international quasi-legal strategies for new markets expansion are analyzed.*

Keywords: metatehnologies, "high-hume" technologies, economy competitiveness, the strategy of institutions "transplantation".

Розвиток науково-технологічного комплексу, головна продукція якого - об'єкти інтелектуальної власності (ОІВ) і людський інтелектуальний капітал, слугує основою для розвитку так званої економіки знань і нарощення потенціалу та підвищення рівня конкурентоспроможності будь-якої країни. Однак цей комплекс можна теж розглядати як джерело загроз економічній безпеці стратегічного характеру у разі використання інформаційно-технологічного сектора для напівлегального освоєння нових ринків збуту, нелегітимного одержання доступу до ресурсної бази та інших способів нечесної конкуренції окремих суб'єктів глобалізації.

Наголосимо, що посилення впливу інформаційних технологій на розвиток світогосподарських зв'язків актуалізує проблеми охорони ОІВ не лише з юридичного чи комерційного аспектів, але й як політичної проблеми, що загрожує національній безпеці та вимагає стратегічних підходів до її вирішення, про що йшлося у наших дослідженнях [1, с. 13-22]. Ці проблеми досліджувались як вітчизняними, так і зарубіжними вченими, зокрема, О. Власюком, Н. Теслею, Т. Едісоном, В. Жаровим, А. Мокієм,

Д. Середою, Р. Столменом. Однак потребують повнішого розкриття проблеми дослідження не лише обсягів поширення ринку об'єктів інтелектуальної власності, але й імовірних загроз національній безпеці, пов'язаних з глобальним розповсюдженням.

Розвиток ринку продуктів інтелектуальної праці

Обсяги трансферу продуктів інтелектуальної праці у глобальній економіці інтенсивно зростають у різних формах. У межах світового господарства діють понад 4,5 млн патентів, крім того, кожен рік подається близько 700 тис. заявок на патентний захист ОІВ. Основними агентами на міжнародному ринку технологій виступають ТНК, оскільки великі витрати на НДіДКР можуть собі дозволити лише найбільші компанії, до того ж і впровадження сучасних, як правило, технічно складних нововведень вимагає значних капіталовкладень. ТНК як основний агент обміну технологіями володіють понад 4/5 патентів на нові технології. У той же час не менше третини світового технологічного обміну припадає на

внутрішньофірмовий трансфер технологій ТНК, який використовується ними для проникнення на нові ринки або для базування власних філій [2].

У 2005 р. дохід від продажу ліцензій на запатентовані ОІВ склав понад 100 млрд дол. США, що у десять разів перевищило показник 1990 р. У 2009 р. кількість виданих патентів у світі досягла 772,022 тис. (рис. 1).

Лише Управлінням патентів і торгових марок США (яке вважається одним з найавторитетніших на глобальному ринку технологій) у 2006 р. було видано понад 196,4 тис. патентів на різні винаходи та інновації (у 2005 р. - 157,7 тис., у 2004 р. - 181,3 тис.). Трохи більше половини цих патентів належали американським винахідникам і компаніям (102 тис.), решта отримали громадяни інших країн. Серед іноземних держав найбільша кількість американських патентів припадала на частку Японії (39,4 тис.), Німеччини (майже 10,9 тис.), Тайваню (7,9 тис.), Південної Кореї (6,5 тис.) і Великобританії (4,3 тис.). В останні роки стабільно зростає кількість патентів, що видаються Індії, Китаю, Фінляндії, Ізраїлю.

Росія захистила американським

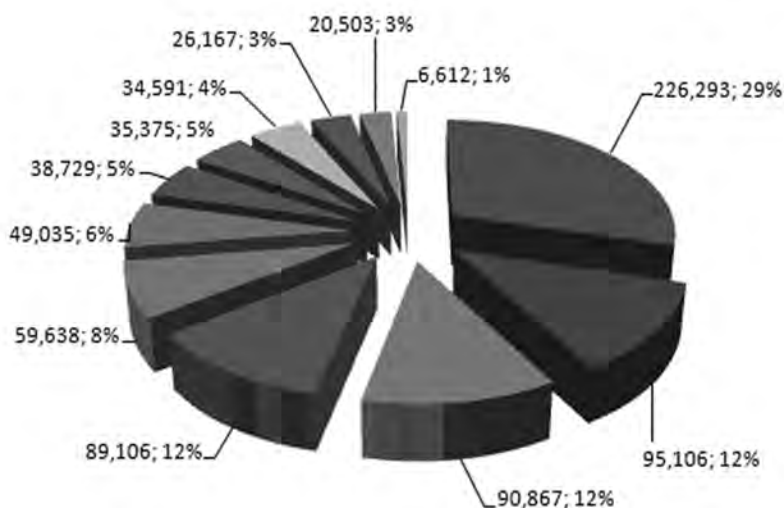

Рис. 1. Структура обсягу виданих патентів та опублікованих заявок на об'єкти інтелектуальної власності у промисловості в світі у 2009 р. (тис. од.; % до загальної кількості) [4]

патентом 176 своїх винаходів, Україна - 25, Литва - 11, Білорусь - 5, Грузія - 3, Естонія і Латвія - по 2, Казахстан і Узбекистан - по одному. Для порівняння, у 1977 р. СРСР запатентував у США 396 винаходів, у 1984 р. - 216. Ці статистичні дані певним чином можуть свідчити про рівень розвитку науки і технологій у країнах світу. Однак даний критерій не може вважатись об'єктивним, оскільки далеко не всі винаходи захищаються патентами і далеко не всі іноземці прагнуть отримати патент у США. За показником кількості одержаних патентів на 1 млн населення країни, світовим лідером є Японія (2884 патентів на 1 млн населення), до першої п'ятірки також входять Південна Корея (2 189), США (645), Німеччина (587) і Австралія (479). Для України цей показник становить - 68, Росії - 160 (що перевершує середньосвітовий рівень - 148), у Білорусі - 108 патентів. Для порівняння: у Великобританії - 320, Франції - 236, Ізраїлі - 227, Італії - 111; Китаї - 51 [4].

Інший показник порівнює кількість патентів і обсяги валового внутрішнього продукту країни (кількість патентів на 1 млрд дол. США ВВП). У середньому по всіх країнах світу цей показник дорівнює 19 патентам на 1 млрд дол. Тут лідерство утримують Південна Корея (116,2 патенту), Японія (107,3),

Німеччина (22,6), Нова Зеландія (18,7) і США (17,7). Росія посідає шосте місце (17,6), Білорусь - восьме (16,9), Україна - дев'яте (14,7). Для порівняння: Великобританія - 11,3, Ізраїль - 10,1, Китай - 9,4, Франція - 8,8, Італія - 4,3.

Наступний показник - кількість патентів у зіставленні з кількістю коштів, які витрачають держави (включно з коштами комерційних структур) на науку і дослідження (із розрахунку - кількість патентів на кожен витрачений 1 млн дол.). Середній загальносвітовий показник - 0,81. У цій сфері лідерами є Південна Корея (4,60), Японія (3,49), Білорусь (3,15), Нова Зеландія (1,67) і Україна (1,50). Росія перебуває на шостому місці (1,46). США не ввійшли до першої десятки, набравши 0,78 патенту на кожен 1 млн дол. Аналізований показник для Китаю становить 0,78, Великобританії - 0,62, Франції - 0,41, Італії - 0,37, Ізраїлю - 0,21.

Інформаційно-фінансові метатехнології

Саме описаний вище інтенсивний розвиток ринку продуктів інтелектуальної праці та загострення конкуренції у цьому сегменті світового господарства призвели до виникнення метатехнологій, застосування яких робить для користувачів практично неможливою конку-

ренцію з розробниками цих технологій; поступової переорієнтації технологій з виробництва матеріальних продуктів на формування певного, необхідного для конкурента типу норм поведінки і культури споживачів; прискорення темпів розвитку інформаційних технологій до такого рівня, що для найпередовіших з них "короткострокові", спекулятивні, вклади виявляються продуктивними; відносного знецінення традиційних технологій; виникнення інформаційного суспільства, в якому товарно-грошові відносини заміщуються товарно-інформаційними.

Серед основних тенденцій технологічного розвитку людства можна назвати такі: поглиблення відмінностей між технологічним розвитком розвинених держав та іншими країнами світу; концентрація технологічних досягнень у межах країн-лідерів; зниження темпів науково-технологічного розвитку у слаборозвинених країнах. Очевидно, що протягом найближчого часу конкурентоспроможність країн визначатиметься рівнем розвитку нових технологій, насамперед інформаційних, та ефективністю функціонування фінансових ринків. Проте надмірна фінансова та інформаційна глобалізація, попри низку позитивних результатів, може одночасно стати загрозою для розвитку окремих країн.

За оцінками Р. Бонча, інформаційна глобалізація досягла такого рівня, що різке припинення функціонування комп'ютерних систем призведе до банкрутства 20% загальносвітової кількості середніх компаній і 33% загальної кількості банківських установ протягом одного дня, близько 50% корпорацій і банків збанкрутують протягом кількох діб, інші зазнають істотних збитків через певний короткий проміжок часу [6, с. 81]. Це є доказом того, що після завершення постіндустріального та інформаційного етапу розвитку світового господарства формується новий тип глобальних систем - інформаційно-фінансових метатехнологій [7].

Найяскравіші приклади метатехнологій такі: мережний комп'ютер - "розосередження" його пам'яті в мережі дає розробникові певну інфор-

мацію про користувача і дозволяє першому втручатись у діяльність останнього або навіть керувати ним (принцип зовнішнього управління, включеного в комп'ютерну мережу, вже реалізований); сучасні технології зв'язку, що дозволяють відслідковувати телефонні розмови та електронні повідомлення по всьому світу; різноманітні організаційні технології, які поділяються на технології управління, зокрема, організації системи управління корпорацією (орієнтовані на культуру і систему цінностей країни-розробника) і технології формування масової свідомості (необхідність постійного оновлення технологій впливу підвищують рівень уязвленості користувача від розробника метатехнологій).

Сьогодні метатехнології через високу рентабельність стали домінуючими на інформаційному ринку. Загалом поширення інформаційних технологій не обмежується виникненням метатехнологій і надійним забезпеченням інтелектуального, психологічного і технологічного лідерства їх розробників. Крім забезпечення глобальної інформаційної всеосязності, найбільш важливою рисою інформаційних технологій є можливість глибокої і відносно довільної перебудови масової свідомості.

На відміну від традиційних технологій, внаслідок використання яких створюються товари і послуги, результатом запровадження інформаційних технологій є певний стан людської свідомості, зокрема масової. Значна частка інформаційних технологій на початковому етапі запровадження призначена саме для перебудови свідомості як головного об'єкта впливу у майбутньому. Використання свідомості людини є набагато ефективнішим у здійсненні конкурентної боротьби між державами порівняно з використанням інших характеристик країни-конкурента. Пов'язані з таким впливом технології вже дістали назву "високі гуманітарні технології" ("high hume") на протилегу традиційному терміну "високі технології" ("high-tech") [8-9]. Якщо раніше технології були спрямовані на матеріальну сферу, то тепер вони перенацілюються на суспільну свідомість і масову культуру.

Застосування технологій "high-hume" пов'язано з низкою загроз для національної безпеки. Так, простота і подекуди безкарність впливу на свідомість породжує найбільш небезпечну професійну хворобу працівників сфери зв'язків з громадськістю (public relations) - мотивацію вирішувати проблеми не реально, а через так звану промивку інтелекту. З цим пов'язана перша проблема використання "high-hume", коли за умови надмірного поширення цих технологій, система управління (держави або корпорації) перестає бути достатньо прогнозованою і відповідною зовнішнім та внутрішнім викликам і змінам. За цих умов технології "high-hume" небезпечні не тільки для об'єкта дії, але й для суб'єкта, оскільки відбувається перебудова і його свідомості, що загрожує структурними кризами для глобальної економіки.

Розглядаючи окремий випадок інформаційної війни - "культурну агресію" (тобто нав'язування іншої культури суспільству, потенціалу якого вона не відповідає) як інструмент міжнародної конкуренції (у завоюванні ринків збуту товарів - матеріальних носіїв культури), доцільно докорінно переглянути роль традицій і знань для соціально-економічного розвитку. Спроби перебудови масової свідомості існуючих і потенційних конкурентів перетворюють традиції у форму мінімізації негативних наслідків зовнішніх і внутрішніх впливів. Тобто це стихійна самоорганізація протидії інформаційній атаці.

Можна припустити, що різкі коливання на ринку нафти у 2008 р. були викликані не стільки домовленостями (офіційними і неофіційними) між корпораціями окремих країн-лідерів та країнами ОПЕК, скільки набагато вагомим чинником посилення інформаційної компоненти нового технологічного укладу. Імовірно, що зниження світових цін на сировину і загалом на продукти відносно низькоінтелектуальної праці стануть визначальною тенденцією з неістотними відхиленнями від неї. У цьому сенсі США, що активно перемішували за кордон вже не стільки екологічно, скільки інтелектуально "брудні" примітивні

виробництва, максимально убезпечили себе від негативних наслідків свого ж технологічного прориву. Певною мірою це є відображенням "трансферу структурних криз" (за А. Сухоруковим) [10, с. 16-27].

Разом з інформаційно-технологічною компонентою сучасної глобальної конкуренції активного поширення набуває конкуренція інституційна. Механізм інституційного розвитку, так само як і в біологічних чи технологічних системах, передбачає генерування інновацій, обрання ефективних інститутів та їх поширення шляхом імітації. Важливість імітації особливо зросла завдяки інтенсифікації контактів між країнами, діяльності міжнародних фінансових організацій. Трансформуючи принципи управління суспільним сектором, банківською системою, регулювання ринків за зразком найбільш ефективних систем, країни, що розвиваються, прагнули подолати за десятиліття або навіть за менший проміжок часу шлях, який розвинені країни проходили протягом сторіч. Унаслідок цього країни, що розвиваються, стикнулись з низкою неочікуваних проблем (зокрема, розбалансованість економічної та політичної систем, зниження рівня конкурентоспроможності країни, зростання масштабів тіньової економіки і корупції тощо).

Процес запозичення інститутів, що розвинулися в іншому інституційному середовищі, називають "трансплантацією" [11, с. 298]. Сенс трансплантації, за визначенням В. Полтеровича, полягає в прискоренні інституційного розвитку, проте при цьому не зникає небезпека дисфункції цього процесу.

Інституційна трансплантація

Широкомасштабні реформи, проведені в повоєнний період у десятках країн усіх регіонів світу, значною мірою базувались на ідеї прискорення економічного розвитку шляхом "трансплантації" інститутів з успішніших в економічному плані країн. "Трансплантовані" інститути часто виявляються неефективними, зважаючи на те, що вони не враховують специфіку системи-реципієнта

(неспроможність абсорбувати чужі елементи, розбіжності в структурі суспільства та соціальних особливостях, відсутність системи адаптування певного інституту до специфіки системи-реципієнта, що приймає або "недорозвиненість", або невчасність, "трансплантаційного" процесу).

Таким чином, дія інститутів, ефективних в одному середовищі, може виявитися нейтральною або навіть деструктивною в іншому. Отже, постає завдання окреслити принципи відбору інститутів, що "трансплантуються", а також ефективні технології "трансплантації". Для підвищення ефективності формування нових інститутів у трансформаційних економіках і в країнах, що розвиваються, а також з метою мінімізації наслідків необґрунтованого запровадження чужих інститутів доцільно розглянути основні стратегії інституційної "трансплантації", що застосовувалися в трансформаційних економіках [12, с. 24-50].

По-перше, це "примітивна" стратегія "трансплантації", яка передбачає, що запровадження законодавчої бази забезпечить правильне функціонування відповідного інституту. Ця теза часто повторюється прихильниками радикального лібералізму: державі доцільно прийняти відповідні закони і забезпечити їх виконання, після цього збалансування соціально-економічної системи відбувається завдяки "невидимій руці вільного ринку" [13, с. 87; 14, с. 15-17].

На практиці ж подібна "шокова" стратегія неодноразово виявлялась помилковою. Щоразу прихильники такої стратегії вказували на ті чи інші конкретні причини невдач. Проте подібна стратегія не може гарантувати успіху, оскільки обмежується тільки запозиченням формальних інститутів. При цьому кожна окрема система правил допускає безліч можливостей появи неформальних інститутів залежно від культурного, ментального та інституційного середовища.

По-друге, "модифікація транс-

плантата" з метою полегшення його адаптації до нового середовища. Дослідники китайської економіки вбачають одну з причин її успіху в систематичному використанні інституційного експерименту, коли модифікації того чи іншого інституту проходять перевірку в різних регіонах країни [15].

По-третє, стратегія "вирощування" (самостійного формування) інститутів. Ця стратегія нових підходів до вибору "трансплантата". При виборі зрілого інституту йдеться про те, яку країну слід взяти за зразок. Стратегія "вирощування" припускає можливість запозичення інституту з минулого країни-донора на будь-якій стадії розвитку. Передбачається, що спонтанна еволюція "трансплантованого" інституту буде безпосередньо чи опосередковано сприяти виникненню форми, відповідної до умов країни - реципієнта інститутів.

"Вирощування" допускає одночасну "трансплантацію" кількох варіантів інституту та їх співіснування (конкуренцію) з аналогічними інститутами реципієнта. Наприклад, в Україні співіснують приватні клініки (що володіють сучасним матеріально-технічним і кадровим забезпеченням) і державні лікарні, які мало змінились за роки реформ. Аналогічним прикладом може бути ситуація з державними і приватними навчальними закладами, хоча належає забезпечення матеріально-технічної бази не завжди говорить про високий рівень професорсько-викладацького і наукового потенціалу. Тому в цьому випадку конкуренцію між приватними і державними інституціями не можна вважати ефективною, адже запровадження принципів Болонського процесу у закладах усіх форм власності [16, с. 16-19] нівелює потенційні переваги від конкурентної боротьби. Недаремно у багатьох європейських країнах (Франція, Греція, Сербія) значна кількість викладачів, студентів і представників громадськості виступають з протестами щодо реформування освіти в межах Болонського процесу. Зокре-

ма, у Греції та Сербії вдалося змусити уряди відмовитись від нав'язування приватизації освіти [17, с. 3-4].

По-четверте, стратегія "побудови послідовності проміжних інститутів", які доповнюють початкову конструкцію відповідного інституту, що "трансплантується". Ця стратегія поєднує переваги "вирощування" і "формування" і створює можливість управління процесом інституційної побудови. Як початкова форма може бути використаний діючий інститут реципієнта. Прикладом слугує економіка Фінляндії та Угорщини, які в різний час були певною мірою інтегровані в економіку та політичний простір соціалістичного табору. Проте напружені реформи у цих двох країнах докорінно відрізняються.

Фінляндія, не відмовляючись остаточно від старих інститутів і методів управління економікою, наприклад, у сфері лісового господарства, змогла активізувати інноваційну діяльність і перетворитись на "економіку знань". Саме тому країна з населенням у 5,2 млн осіб є однією з найконкурентоспроможніших¹ країн Європейського Союзу, ВВП якої на одну особу становить 37,5 тис. дол. США. Варто зауважити, що на початку 90-х років у Фінляндії загострилась банківська криза, безробіття сягало 20%, а з розпадом колишнього СРСР вона втратила 25% обсягу [18, с. 5-6].

Угорщина використовувала стратегію "примітивної трансплантації", що у поєднанні з високим рівнем корупції призвело до низки спотворень структури соціально-економічної системи і до загострення фінансових проблем протягом світової фінансово-економічної кризи 2008 р. На кінець 2008 р. в Угорщині було зареєстровано найвищий рівень боргу на одну особу серед країн ЄС (70% ВВП).

Зазначимо, що будь-який процес "трансплантації" включає три основні стадії: 1) вибір "трансплантата" і стратегії "трансплантації"; 2) формування інфраструктури "трансплантації", розробка і лобювання нових законів, створення до-

¹Фінляндія посідає друге місце за рейтингом Міжнародного економічного форуму, поступаючись лише Швейцарії. Тривалий час Фінляндія утримувала третю позицію у рейтингу Інституту розвитку менеджменту.

поміжних і проміжних інститутів; 3) здійснення заходів, що полегшують пристосування економічних агентів до нового інституту [19, с. 15]. Під технологіями "трансплантації" розуміють способи реалізації цього процесу.

Аналізуючи витрати на "трансплантацію" інститутів, на відміну від виробничих технологій у випадку інституційного запровадження відсутня "проектна документація", що описує умови застосування, параметри "технологічного процесу" і якості отриманого "продукту". "Трансплантація" інституту - надзвичайно ризикований і часто надто коштовний процес, наслідки якого характеризуються високим рівнем невизначеності і виявляються з великим часовим лагом. "Трансплантація" може виявитися неефективною внаслідок надмірно високих затрат, які включають витрати на здійснення окреслених вище стадій "трансплантації", з урахуванням трансакційних витрат і збитків внаслідок дисфункцій.

Вибір "трансплантата" передбачає, що "трансплантатом" може бути наявний інститут будь-якої країни або інститут, що існував у минулому. Часто політики і представники влади вважають за доцільніше запозичувати інститути, прагнучи максимально прискорити інституційний розвиток. Це прагнення якраз і призводить до помилок і негативних наслідків для соціально-економічної системи. Так, у багатьох країнах "третього світу" всі зусилля з імітації західних принципів адміністрування виявились невдалими, оскільки суперечили нормам "племінної моралі".

Відмовляючись від "шокової трансплантації" на користь "вироснування", необхідно вирішити, яка зі стадій розвитку даного інституту в інших країнах буде найпридатнішою для "пересадки". "Вироснування" означає подальше пристосування і вдосконалення інституту в національному інституційному середовищі країни-реципієнта. Для України важливим у цьому контексті може бути досвід Польщі. Оскільки доведено, що за рівнем соціаль-

но-економічного розвитку і методами трансформації Україна відстає від цієї держави орієнтовно на 7-10 років, тому недоцільно копіювати структурні перетворення, які мають місце на сучасному етапі, адже Польща пройшла перші етапи трансформації значно швидше порівняно з Україною.

Можливим видається також поєднання стратегії "вироснування" і "проміжних інститутів", коли "трансплантована" з минулого структура потім зазнає поступової трансформації відповідно до визначеної стратегії. Для успішної "трансплантації" необхідна відповідна інституційна інфраструктура. За прикладом Китаю, який, "трансплантуючи" частково інститути ринкової економіки, успішно поєднав їх з плановими засадами господарювання і, таким чином, сформував унікальну планово-ринкову модель, конкурувати з якою стає дедалі важче навіть розвиненим країнам.

Стратегія проміжних інститутів передбачає поступову і цілеспрямовану трансформацію існуючого інституту з тим, щоб у результаті одержати ефективну форму. Тут, як і в разі стратегії "вироснування", "трансплантація" є наслідком поступового процесу, але в цьому випадку він керований і, як правило, виходить з інституційної форми, органічної для реципієнта. Правильно побудований ланцюжок проміжних інститутів полегшує адаптацію, дозволяє знизити трансформаційні витрати й уникнути "інституційних пасток". Ефективність реформування соціально-економічної системи багато в чому залежить від уміння формувати такі системи.

"Трансплантація" інститутів певною мірою подібна до запозичення технологій. На міжнародному ринку технологій, як і на ринку звичайних товарів, продавці (власники патентів і консультанти з освоєння) прагнуть отримати прибуток, а покупці змушені платити за них. На "ринку інститутів" інституційні інновації не патентуються і право власності на них відсутнє, а право на їх імітацію - безкоштовне. Більше того, розвинені країни часто готові сплатити і

витрати на "трансплантацію", іноді навіть конкуруючи за право "вироснути" на новому ґрунті саме свій інституційний продукт. Очевидно, річ у тому, що за інституційної подібності країн, що розвиваються, і розвинених країн, спрощується завоювання останніми нового ринку і полегшуються зовнішньоекономічні контакти.

Які б причини не були передумовою подібної конкуренції постачальників інститутів, результатом цього процесу часто є вибір не найоптимальніших інститутів. У боротьбі за "покупця", як правило, перемагають найбагатші постачальники інститутів, на сучасному етапі - переважно країни G-7. Їх експерти намагаються впроваджувати економічні інститути найбільш розвиненої капіталістичної системи, часом не беручи до уваги труднощі "трансплантації" або свідомо сприяючи неефективній "трансплантації", при цьому блокуючи інші варіанти інституційного розвитку.

Висновки

Зважаючи на сказане вище, можна стверджувати про застосування нової маркетингової стратегії завоювання ринків у глобальному середовищі. Так, попередня маркетингова стратегія передбачала застосування великої кількості етапів і субетапів міжнародної маркетингової стратегії (рис. 2 а), перелік яких узагальнено містить: розробку ідеї; акумулювання факторів виробництва (у тому числі технологій); виробництво продукту; апробацію продукту на внутрішньому ринку; пошук і дослідження нових ринків збуту; формування попиту на новий продукт; відкриття філій, спільного підприємства, продаж ліцензії тощо; постійне стимулювання збуту і продовження життєвого циклу товару тощо.

Сучасні ж маркетингові стратегії, основною метою застосування яких є не лише захоплення нових ринків, але й їх інституційні трансформації з метою підтримання перманентного попиту на запроваджені у дію метатехнології (рис. 2 б), передбачають спрощену схему експансії на нові

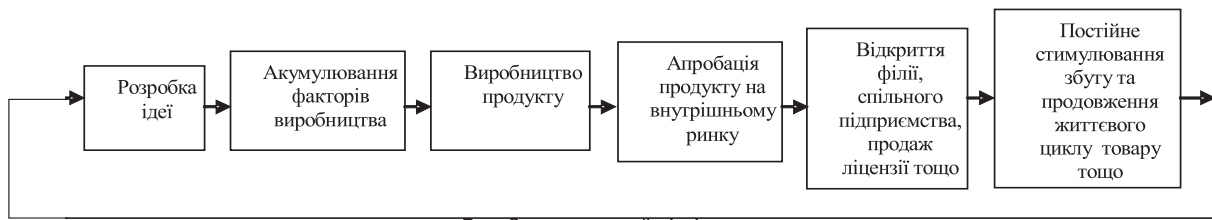

Рис. 2а – класичний підхід

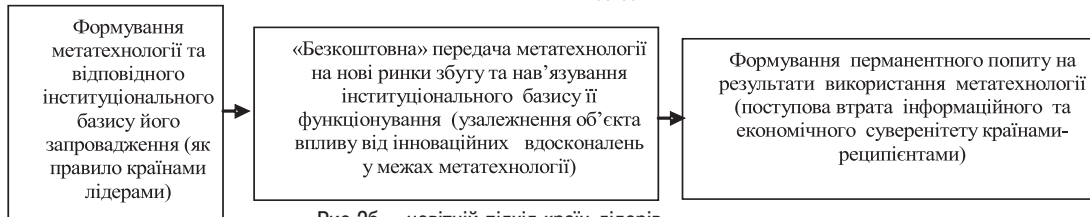

Рис. 2б – новітній підхід країн-лідерів

Рис. 2. Узагальнена схема реалізації міжнародної маркетингової стратегії "захоплення" нових ринків збуту

ринки з метою їх постійного узалежнення від інноваційних удосконалень певної метатехнології.

Підсумовуючи зауважимо, що у разі запровадження певної технології або інституційної трансформації у межах країни необхідно провести ретельні дослідження можливостей її зв'язку зі стратегією не легітимної експансії з боку країн-лідерів, що загрожує національній безпеці, у тому числі втратою суверенітету.

Джерела

1. Флейчук М.І. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності (ПІВ) в Україні / М. І.Флейчук, О. А. Мокій // Вісник ЛКА : зб. наук. праць. Вип. 25. - Львів : ЛКА, 2007. - 622 с. - (Серія економічна).
2. Особенности мирового рынка технологий [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.economy-web.org/?p=220>.
3. DWPI [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://thomsonreuters.com/products_services
4. Офіційна веб-сторінка Всесвітньої організації інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.wipo.int>
5. Офіційна веб-сторінка Державного департаменту інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.sdip.gov.ua.
6. Boanch R. Economy for scientists: Eastern Europe view / R. Boanch. - Paris : G&Co, 2005. - 689 p.

7. Сомов Е. Структурные кризисы и метатехнологии [Електронний ресурс] / Евгений Сомов // CitCity. - 2010. - 16.01. - Режим доступу : <http://citcity.ru/11386>.

8. Панарин И.Н. Информационная война и Россия / И. Н. Панарин. - М. : Экономика и закон, 2000. - 435 с.

9. Почепцов Г. Г. Информационные войны / Г. Г. Почепцов. - М. : Мир, 2000. - 250 с.

10. Сухоруков А. Антикризисовая политика развитых стран / Засн. М-во економіки України, М-во фінансів України, Національна академія наук України ; [голов. ред. С. І. Пирожков] // Економіка України. - 1958. - щомісячн. - 2004. - ISSN 0131-775X, № 8. - С. 16-27.

11. Полтерович В.М. Почему не идут реформы? Необходим государственный стандарт на их проектирование // Политический журнал. - 2005. - № 13 (64). - 11 апреля. - С. 2-5.

12. Полтерович В.М. Трансплантация экономических институтов / Виктор Меерович Полтерович // Экономическая наука современной России / [редкол.: акад. Д. С. Львов (пред.) и др.]. - 2001. - № 3, 4. - С. 24-50. - ISBN 978-5-02-034334-4.

13. Фридмен М. О свободе / Милтон Фридмен, Фридрих Хайек. - М. : Социум, Три квадрата, 2003. - 192 с. - ISBN 5-901901-19-3.

14. Sandel M.J. Liberalism and the Limits of the Justice / Michael J. Sandel. - Cambridge: Press Syndicate of University of Cambridge, 1998. - 231 p. - ISBN 0-521-56741.

15. Восемь стратегических систем, 22 стратегических вопроса в области научно-технического развития Китая к 2050 [Електронний ресурс] // Женьминь Жибао. - 2009. - 11.06. - Режим доступу : <http://russian.people.com.cn/31517/6676366.html>.

16. Бажал Ю.М. Болонський процес як інструмент підвищення конкурентоспроможності української системи освіти / Ю. М. Бажал // Проблеми і перспективи входження України в європейський інтелектуальний простір : матеріали круглого столу, 19 червня 2008 р. м. Київ, НІСД [наук. ред. Н. В.Грицьак]. - К. : НІСД, 2008. -104 с. - С. 16-19.

17. Батов А. О реформе образования / А. Батов // Пресс-бюллетень МИАЦ СКМ РФ. - 2008. - Вып. № 01 (232). - Январь - С.3-4.

18. Сірук М. Фінські секрети процвітання/ М. Сірук // День: інформаційно-аналітичне видання. - 2006. - 28 жовтня. - № 186. - С.5-6.

19. Сухарев О.С. Институциональная теория и экономическая политика: к новой теории передаточного механизма в макроэкономике. Кн. II: Экономическая политика. Проблемы теоретического описания и практической реализации / Олег Сергеевич Сухарев; РАН, Ин-т экон. - М. : Экономика, 2007. - 804 с. - ISBN: 978-5-282-02679-1.